

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

КИЙКОВ ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 1:37.01 (043.3)

**ФІЛОСОФСЬКА ПАРАДИГМА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

09.00.10 – філософія освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, доцент
Терепищий Сергій Олександрович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, професор кафедри
соціальної філософії, філософії освіти та освітньої
політики

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Берегова Галина Дмитрівна,
завідувач кафедри філософії і соціально-
гуманітарних дисциплін Херсонського державного
аграрного університету;

кандидат філософських наук
Іщенко Олександр Анатолійович,
директор студентського містечка Національного
технічного університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Захист відбудеться «31» січня 2019 року о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «28» грудня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.П. Кивлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження філософської парадигми національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти зумовлена потребами суспільної практики, особливо збереження та нарощення науково-технічного потенціалу, забезпечення сталого розвитку економіки та соціогуманітарної безпеки нашої держави в умовах зростання глобальної конкуренції за таланти. Цивілізаційні тенденції сучасності неухильно змушують усі без винятку освітні системи інтернаціоналізуватися. Під впливом глобалізації та інформатизації суспільний розвиток спонукає людину до пошуку нових горизонтів, нового знання, яке можливе через реалізацію інтернаціонального принципу освіти. Звичайно, ще до епохи глобалізації міжнародна освіта відіграла значну роль у становленні окремих мислителів і філософів. Але все ж, як чинник розвитку суспільних мас, інтернаціоналізація виявила себе в кінці ХХ на початку ХХІ століття. В умовах зростання конкуренції серед світових університетів, питання розвитку вищої освіти в Україні, а особливо її інтернаціонального складника, виходить на перший план.

У сучасному світі, де панує динамізм, непередбачуваність і водночас взаємозалежність процесів інтеграції та дезінтеграції, надзвичайно важко відслідкувати всі особливості освітнього ландшафту. Однією з найбільш виразних ознак змін постає інтернаціоналізація. Вона підсилює потребу в налагодженні й розвитку взаємин між різними державами та регіонами світу. Інтернаціоналізація є одним з головних інструментів транспарентності та відкритості освітніх систем. У цьому процесі виявляється діалектика глобального й локального (національного). За таких умов особливого значення набуває виважена й науково обґрунтована національна стратегія інтернаціоналізації вищої освіти кожної держави. Не виняток і Україна, яка з 1991 року після здобуття незалежності стала суб'єктом і об'єктом надання міжнародних освітніх послуг.

Сучасний стан теоретичного обґрунтування політичних рішень, які приймаються у галузі української вищої освіти є недостатнім. Згідно з сучасними уявленнями, освіта має зберігати національне різноманіття, при цьому інтегруючись в глобальну освітню мережу. Інтернаціональна освіта поширюється випереджуючими темпами та включає досягнення успіху через опанування знань про навколишній світ, суспільство та людину.

Це є важливим аргументом для актуалізації дослідження принципів вітчизняної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти. Проте, на сучасному етапі така стратегія не розроблена, міжнародне співробітництво здійснюється несистемно, без врахування інтенсивних процесів трансформації міжнародного освітнього середовища. Така політика є недалекоглядною зважаючи на той факт, що міжнародна освіта є драйвером інноваційної економіки ХХІ століття і водночас показником якості освіти і науки, а кількість міжнародних студентів є маркером якості вищих навчальних закладів і загалом освітніх систем цілих країн.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. Аналіз особливостей пізнавальної діяльності людини розпочався з античності. Варто згадати настанови правильної організації освіти китайського філософа Конфуція та титанів античної філософії – Сократа, Платона та Аристотеля. Більш розгорнуті дослідження організації освітньої справи можна знайти у працях мислителів Просвітництва, особливо у Д. Локка, Д. С. Мілля, Ж.-Ж. Руссо, Вольтера. На феномен міжнародної освіти звертали увагу видатні німецькі філософи І. Кант та Г. В. Ф. Гегель.

Фундаментальні зміни освітньої парадигми на глобально-інформаційному етапі в західній науковій літературі добре описані у таких дослідників, чії роботи вже стали класичними, як Д. Белл, М. Кастельс, І. Масуда, Дж. Нейсбіт, Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма та ряд інших філософів, політологів, культурологів.

Аналізуючи дослідження з питання міжкультурної та інтернаціональної освіти в епоху глобалізації, варто відзначити зростання інтересу до цієї теми серед наукового середовища. Міжкультурну освіту в якості наукової проблеми розглядають Дж. Реале, Д. Бенкс, П. Бателаан, Д. Дьюї, Р. Хенвей, К. Бейкер, П. Майо, Р. Льюїс та ін. Серед російських виділяються роботи О. Джуринського, Г. Дмитрієва, М. Гусаківського, К. Александрової, серед українських – В. Андрущенко, О. Баранкова, В. Вашкевича, В. Воронкової, Л. Горбунової, Л. Гончаренко, О. Гриценко, О. Кивлюк, І. Лощенко, Я. Лебедева, А. Рудик, Д. Свириденка, І. Степаненко та ін.

Розглядаючи проблему освіти в міжнародному контексті, важливо звернути увагу на ідею діалогу, спрямовану проти монологічності і монолітності культури класичної епохи. Культура діалогу ставить перед нами головне питання: зрозуміти Іншого як суб'єкта з власним досвідом, якщо існування і природа цього досвіду не верифіковані. Відомі ґрунтовні роботи Е. Гуссерля, М. Гайдеггер та Л. Вітгенштайна з дослідження культури монологу та діалогу. Однак, у контексті філософського дослідження інтернаціоналізації освіти, для нас найбільш плідною стала концепція ейдетичного діалогу Е. Левінаса, який розглядав цю проблему в контексті визнання авторитету Іншого й появи почуття відповідальності за нього. Також плідним для нашої роботи став доробок американського філософа Дж. Дьюї, який простежив зв'язок між мультикультурним демократичним суспільством і освітніми інституціями.

Аналіз джерельної бази показав, що проблема міжнародної та інтернаціональної освіти вже має досить помітну презентацію у теоретичних розробках, але дослідження філософської парадигми національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти у філософсько-освітньому аспекті не можна вважати вичерпаними.

Актуальними й малодослідженими є теоретико-методологічні засади дослідження інтернаціоналізації вищої освіти у сучасному загальнонауковому та філософському дискурсі. Досі не з'ясованими є особливості історичної генези міжнародної освіти. Повною мірою не вивчені соціокультурні передумови розвитку інтернаціоналізації освіти в умовах

глобалізації. Відсутня цілісна науково обґрунтована національна стратегія інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, що є нагальною потребою вітчизняної освітньої політики.

Враховуючи безсумнівну практичну актуальність та недостатній рівень теоретичної обґрунтованості та філософської рефлексії проблематики інтернаціоналізації освіти, беручи до уваги несформованість філософської парадигми національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, автор обрав її у якості теми цього дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота пов'язана із темою дослідження кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Філософські засади єдності гуманітарних, природничих і технічних завдань в освіті сучасного вчителя» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України №732 від 27 жовтня 2006 р. та рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №5 від 22 грудня 2006 р.).

Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 8 від 27 березня 2014 року).

Мета дисертаційного дослідження – здійснити концептуалізацію філософської парадигми національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти.

Реалізація поставленої мети неможлива без вирішення **дослідницьких завдань**:

- проаналізувати поняття інтернаціоналізації вищої освіти у сучасному філософському дискурсі;
- розглянути методологічні підходи дослідження інтернаціоналізації вищої освіти;
- дослідити витоки міжнародної освіти в епоху Середньовіччя;
- проаналізувати розвиток міжнародної освіти у епоху Відродження і Нового часу;
- виявити соціокультурні передумови розвитку інтернаціоналізації освіти в умовах глобалізації;
- обґрунтувати принципи національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в Україні.

Об'єктом дослідження є інтернаціоналізація вищої освіти як соціокультурний феномен.

Предметом постають філософські засади національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в умовах сучасних трансформаційних процесів.

Методологія дослідження. Дослідження інтернаціоналізації вищої освіти як соціокультурного феномену, що репрезентує ця дисертаційна робота, здійснене із використанням сучасних підходів і методологічних установок філософії освіти як галузі філософського знання. Методологічною рамкою дисертації є уявлення про інтернаціональну освіту як відкриту

самоорганізовану нелінійну систему. У роботі використовується міждисциплінарний метод, адже інтернаціональна освіта є багатовимірним соціокультурним явищем, яке неможливо охопити методами однієї чи кількох дисциплін. Тому ми залучили методологічний потенціал різних суспільних і гуманітарних наук. Поряд із філософією, як загальною методологією пізнання, дослідження опирається на методологічні інструменти історичної науки, політології, державного управління, культурології, соціології, педагогіки та інших.

Дисертація побудована на основі використання філософських і наукових принципів, насамперед системності, історизму, цілісності, об'єктивності, розвитку та інших. У дисертації знайшли застосування загальнонаукові методи, такі, як аналіз, синтез, узагальнення, генералізація, абстрагування, систематизація, порівняння, класифікація та інші. Також у цій роботі використовується метод прогностичного моделювання та структурно-функціонального аналізу. Структурно-функціональний підхід базується на уявленні про освіту як систему інтегрованих пов'язаних елементів, яка прагне до розвитку на основі вибору певної системи цінностей. Стан інтернаціональної освіти та тенденції її розвитку можна визначити, виходячи з аналізу її ціннісної системи. Методологічно ці два підходи об'єднуються у тлумаченні інтернаціональної освіти як цілісного явища, де існують закономірні взаємозв'язки між її елементами.

У контексті історико-порівняльного дослідження проблеми міжнародної освіти можемо виокремити такі методи: історико-зіставний аналіз, що передбачає класифікацію та систематизацію результатів наявних досліджень з історії розвитку міжнародної освіти; типологізація та ретроспективне моделювання розвитку системи міжнародної освіти (моделей її реалізації, ідеалів та цінностей у різні періоди, можливостей вдосконалення тощо); історико-категоріальний аналіз розвитку теорії міжнародної освіти та її зіставлення зі станом та тенденціями розвитку практики її втілення для визначення рівня їх взаємовідповідності на різних етапах; історико-системний та історико-порівняльний (діахронне зіставлення періодів) аналіз факторів ефективної діяльності системи міжнародної освіти; генералізація загальних тенденцій історичної генези міжнародної освіти на основі аналізу дискретно розглянутих ситуацій різних історичних періодів.

У першому розділі для розкриття теоретико-методологічних засад дослідження інтернаціоналізації вищої освіти використовуються класичні загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, а також метод філософської концептуалізації. У другому розділі для дослідження історичної генези інтернаціоналізації вищої освіти застосовано методи історичного аналізу і порівняння, діалектичний метод, аксіологічний аналіз тощо. У третьому розділі для обґрунтування принципів національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти евристичними виявились такі методи як концептуалізація, прогностичне моделювання та філософська антиципація.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що в ньому з урахуванням основних здобутків сучасної філософії освіти здійснено

концептуалізацію філософської парадигми національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти.

Вперше:

- у вітчизняній літературі з позиції філософії освіти проаналізовано поняття інтернаціоналізації вищої освіти, під яким розуміється динамічний процес поєднання та взаємопроникнення національних і міжнародних суб'єктів, що забезпечують надання освітніх і дослідницьких послуг. Осердям інтернаціональної освіти є мова як вияв самобутності культури. Показано, що реалізація засад інтернаціональної освіти не може обмежуватися вивченням мов різних народностей або стосуватися суто академічної мобільності. Вона передбачає перегляд всієї системи освіти в усіх її вимірах: і з точки зору викладання окремих дисциплін, і з точки зору її мультикультурних позицій, адже інтернаціональна освіта відображає ідею інтеграції та різноманітності культур;

- запропоновано принципи національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, серед яких: глобальних стандартів, міжнародного співробітництва, комерціалізації освіти, політичної доцільності, доступності, культурного різноманіття, лідерства. Виявлені чинники реалізації національної стратегії інтернаціоналізації: підвищення статусу держави на міжнародній арені, реалізація так званого принципу «м'якої сили», розгортання економіки знань через залучення університетів, забезпечення якості вищої освіти через дотримання міжнародних стандартів, розвиток науко-освітнього потенціалу співробітництва та кооперації, забезпечення культурного різноманіття через впровадження принципу толерантності, прозорості, відсутності культури страху та дискримінації. Обґрунтовано, що стратегія інтернаціоналізації вищої освіти в Україні має включати включає три взаємопов'язані компоненти: законодавче забезпечення; імплементація політик в освітній процес; налагодження міжкультурної діяльності.

Уточнено:

- методологічні підходи дослідження інтернаціоналізації вищої освіти, опираючись на основні принципи сутнісного підходу; показано, як саме у цьому випадку виявляє себе скерованість пізнавального процесу від явища до суті (сутності). Проте втілення цієї скерованості в сучасних умовах опосередковується все більшою різноманітністю факторів, умов і навіть систем, у яких вибудовуються ці фактори та умови. Вибір того чи іншого шляху пізнання суспільних процесів стає усе більш залежним від їх соціокультурної природи, від типу суспільства, у якому вони відбуваються. Ця складна система факторів співвідноситься, з філософської точки зору, з тим, що називається існування предмету дослідження. Вона активно взаємодіє з предметним полем досліджуваного процесу й актуалізується в дослідницьких процедурах з розкриття його суті завдяки інтенсивності виявлення соціально-динамічних властивостей предмета та зростаючими процесами діалектизації соціокультурних подій у житті сучасного суспільства. Ці властивості соціального предмета (яким є зокрема

інтернаціональна освіта), зумовлено не лише його власною природою, а й сферою зовнішніх опосередкувань, які трансформуються в основу предмета дослідження і, відповідно, також беруть участь у формуванні як самого предмета, так і способу розкриття його сутності;

- *соціокультурні передумови розвитку інтернаціоналізації освіти в умовах глобалізації*, які визначають темп і масштаб змін у національних системах освіти. Тенденції розвитку міжкультурної та інтернаціональної освіти отримали поштовх до розвитку з поширенням глобалізму і теорій мультикультуралізму, але сама ідея не є чимось абсолютно новим як для України, так і для світу загалом. Саме виклики сучасності особливо гостро ставлять питання про необхідність виховання мультикультурної особистості і пошуку нових форм міжкультурних комунікацій. Саме освіта стає потужним важелем впливу на розвиток сприятливих умов для гармонізації міжкультурних відносин і формування культури толерантності.

Набув подальшого розвитку:

- *аналіз витоків міжнародної освіти в епоху Середньовіччя*, де показано, що, виникнувши під впливом суспільства, університети стали змінювати та ускладнювати структуру й самого соціуму, впливаючи на розвиток європейської науки, культури та освіти загалом. Продемонстровано, що перші середньовічні університети були «світськими монастирями», однак поступово universitas брав все більш активну участь у житті соціуму. Поступово в перших університетах склалося особливе космополітичне співтовариство, яке через свій спосіб життя та інтернаціональну взаємодію сприяло подальшому розвитку єдиної культурної традиції Європи;

- *аналіз розвитку міжнародної освіти у епоху Відродження і Нового часу*, оскільки продемонстровано що, не дивлячись на формування в XIX-XX ст. національних моделей освіти, національних структур організації освітнього процесу, обмежений характер міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами, універсальний, інтернаціональний характер пізнання та розвитку вищої освіти зберігався як важливий елемент європейської культури. Сучасна парадигма вищої освіти розвивається на підґрунті, закладеному ще з доби середньовічних університетів, однак саме Новий час став епохою становлення сучасної науки і освіти. Своєю чергою європейська вища освіта у XVII-XVIII століттях розвивалась на основі ідей і практик доби Відродження.

Теоретичне та практичне значення дослідження визначається тим, що в ньому вперше за останній час у проблемному полі філософії освіти обґрунтовано принципи національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в сучасних умовах. Автором виявлено, що для України реалізація національної стратегії полягає у знаходженні оптимального балансу між національними й глобальними інтересами. Продемонстровано нові можливості для вищої освіти в Україні з її інтернаціоналізацією: підтримка нових провайдерів освіти як недержавних, так і громадських; поява нових форм освіти (віртуальна освіта, дистанційна освіта, змішана освіта тощо); забезпечення диверсифікації джерел фінансування університетів і гарантій

якості; розвиток програм навчання протягом усього життя, розвиток навчання в університетах «третього віку»; зростання обсягу залучення позаакадемічних середовищ до освітніх послуг і наукових робіт.

Проаналізовано нові виклики перед вищою освітою у зв'язку з її інтернаціоналізацією: забезпечення доступу, віднаходження достатнього рівня фінансування, рівність можливостей та якість освіти; забезпечення балансу між національним суверенітетом і міжнародним впливом, культивування розмаїття та забезпечення прозорості та підзвітності; забезпечення оптимального балансу між державними й недержавними закладами; забезпечення стійкості освітніх екосистем в умовах комерціалізації; поширення недоброчесних провайдерів освіти, які є «фабриками дипломів».

Показано, що для розвитку процесу самоорганізації в інтернаціональній освіті як системі мають бути дотримані такі умови: система відкрита для взаємодії та взаємообміну інформацією з навколишнім середовищем (закономірно, що система міжнародної освіти є якраз такою системою, адже принцип вільного обміну знаннями є одним з її основоположних принципів); система володіє активним енергетичним началом, якому властива висока ініціативність її учасників, прагненням до самовдосконалення, самореалізації та зростання ефективності процесу; система володіє свободою вибору, яка в даному випадку розуміється як можливість визначати шляхи розвитку, уникаючи зовнішнього тиску; обов'язковим є вихід на реалізацію закладених у системі ідей, перетворення теорії на практику; система міжнародної освіти може розвиватися лише в системі діалогічної взаємодії на різних рівнях; ця система зорієнтована на цілі саморозвитку, на розвиток особистості суб'єктів навчального процесу та формування стійких ціннісних пріоритетів.

Матеріали дисертації можуть бути використані для підготовки фахівців з філософії, культурології, державного управління, освітньої політики, політичних наук, педагогіки. На основі результатів, отриманих у цій роботі, можна оновити навчальні програми з «Філософії освіти», «Освітньої політики» та розробити окремий спеціальний курс для студентів усіх спеціальностей «Інтернаціоналізація вищої освіти».

Апробація дослідження. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження вивірялись у процесі практичної роботи автора у якості директора Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв «Дипсервіс»; обговорювалися на засіданні кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, доповідались на низці науково-теоретичних і науково-практичних конференцій, а саме: IV Всеукраїнська наукова конференція «Філософія як культурна політика сучасності» (м. Острог, 2016 р.), «Суспільні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Львів, 2016 р.), VI Міжнародна науково-практична конференція «Особистість, суспільство, політика» (Польща, м. Люблін, 2017 р.), III Міжнародна науково-практична конференція «Виклики постколоніалізму:

філософія, релігія, освіта» (м. Київ, 2017 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Роль суспільних наук у процесі розвитку суспільства в умовах сьогодення» (м. Дніпро, 2018 р.), II Міжнародна наукова конференція «Сучасний освітній простір: трансформація національних моделей в умовах інтеграції» (Німеччина, м. Лейпциг, 2018 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку суспільних наук у XXI столітті» (м. Дніпро, 2018 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Суспільні науки: виклики і сьогодення» (м. Одеса, 2018 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Рівень ефективності та необхідність впливу суспільних наук на розвиток сучасної цивілізації» (м. Львів, 2018 р.) та інших.

Основні положення дисертації відображено у 5-ти наукових статтях, розміщених у фахових виданнях з філософських дисциплін (одна з них опублікована у закордонному фаховому виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз), а також у 3-х інших публікаціях.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається із вступу, трьох розділів, які поділені на шість підрозділів, висновків до розділів, списків використаних джерел до розділів (загалом 205 позицій) та загальних висновків. Загальний обсяг дисертації – 190 сторінок, основна частина дисертації – 170 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, з'ясовано ступінь її опрацювання у науковій літературі, визначено мету і завдання дослідження, його методологічні принципи і методи. Формулюються основні положення, що виносяться на захист, визначається наукова новизна, теоретична та практична значущість роботи, її апробованість, вказані структура й обсяг дисертації.

Перший розділ «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ» присвячений аналізу загальних засад дослідження феномену інтернаціоналізації вищої освіти у наукових і філософських джерелах.

У *підрозділі 1.1 «Поняття інтернаціоналізації вищої освіти у сучасному загальнонауковому та філософському дискурсі»* проаналізовано феномен інтернаціоналізації вищої освіти, під якою розуміється динамічний процес поєднання та взаємопроникнення національних і міжнародних суб'єктів, що забезпечують надання освітніх і дослідницьких послуг. У ситуації розвитку глобальних комунікацій питання пізнання іншої культури за умови збереження власної культурної ідентичності поставлене як ніколи гостро, адже піднімаються проблеми культурної адаптації, інкультурації та ідентичності. Все це вимагає від держави розробки ефективної стратегії міжкультурних взаємодій. Чи не найбільш успішним у цьому контексті стає впровадження принципів мультикультуралізму в інтернаціональну освіту. Зараз мультикультуралізм сприймається неоднозначно, тому важливою умовою для його реалізації є елімінація виявів расизму, шовінізму та етнічної

нетерпимості, запровадження на їх місце шанобливого ставлення до інших культур, країн і народів, виховання цінностей толерантності та взаєморозуміння. Соціально-політичним чинником у такому випадку стає інтенсивний розвиток процесів інтеграції в світовий освітній простір. Є потреба розглядати проблему інтернаціональної освіти глибше, звернувши увагу на її філософські основи, які і визначають особливості її характеру і розвитку.

Показано, що філософія інтегрує різні, іноді протилежні, уявлення про світ і створює цілісний світогляд. Для цього вона розробляє нові поняття, гіпотези і парадигми. Крім того, вона формує підстави загальної методології пізнання, ставлячи під сумнів очевидні речі й переосмислюючи існуючі алгоритми мислення. З її допомогою людство осягає причини кризових явищ в освіті, формує нові концепції освіти і виховання. Розглянувши проблему інтернаціональної освіти в цьому зрізі, ми не можемо обмежуватися розумінням її як соціального інституту або заповнення індивідуальних потреб кожного індивіда. Проблема інтернаціональної освіти – це проблема розвитку соціуму в його довгостроковій еволюції, основою якої і є освіта.

Дж. Дьюї простежив зв'язок між мультикультурним демократичним суспільством і освітніми інституціями. Він вважав, що інститути освіти мають збалансовувати різні суспільні елементи заради продукування і підтримки спільних інтересів і настроїв. Він прагнув пояснити взаємовідносини державного утворення і мультикультурного суспільства. Отримуючи знання про суспільство, учні, навіть будучи представниками різних культур, будуть створювати загальний досвід і середовище, які зможуть об'єднати суспільство.

У підрозділі 1.2 «Методологічні підходи дослідження інтернаціоналізації вищої освіти» продемонстровано, що однією з особливостей розвитку методології сучасних філософсько-освітніх досліджень є її трирівнева структура. Йдеться про філософський, загальнонауковий і спеціально-науковий методологічні рівні. З урахуванням цього, загальна картина теоретичного осмислення міжнародної освіти є інтегрованим зусиллям представників різних дисциплін і підходів у пошуках оптимальних шляхів вирішення нових соціальних завдань. Також необхідно враховувати дію своєрідних об'єктивних умов, таких як загальна глобалізація освітнього простору, боротьба за створення найбільш впливових центрів у світовому освітньому просторі. А відтак, і актуальність залучення філософії до вирішення освітніх питань лише посилюється, змінюючи тенденції та відтінки інтегрованої взаємодії філософії з іншими дисциплінами. Розвиток такої методологічної тенденції привносить якісно новий зміст у сферу дослідження інтернаціональної освіти.

Доведено, що сучасна епоха вимагає переосмислення ролі та межі дії методології дослідження освітніх феноменів, одним з яких є інтернаціональна освіта, у контексті постмодерної критики класичних систем методів. Звісно, методологія є певним набором правил, що забезпечує саме існування наукової спільноти та забезпечує довіру до її досліджень. Із

постмодерної критики ми можемо запозичити важливий урок: потрібно відмовитися від догматизму та сліпої віри в метод. Тому ми не зупиняємося на жодному з підходів, визначаючи його як найбільш «правильний» у дослідженні феномену інтернаціональної освіти. Лише залучення комплексу підходів і методологій дозволить найбільш оптимально й ефективно вивчити таку складну та міждисциплінарну систему.

У другому розділі «ІСТОРИЧНА ГЕНЕЗА ФЕНОМЕНУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ» проаналізовано історичні особливості виникнення, розвитку і трансформації інтернаціональної освіти.

У підрозділі 2.1 «Витоки міжнародної освіти в епоху Середньовіччя» проаналізовано, яким чином освіта епохи Середньовіччя формувалася на основі діалектичного взаємозв'язку європейської культурної традиції та європейської вищої освіти. З одного боку, університети в середньовічній Європі виникли в умовах унікальної соціокультурної ситуації, яка була зумовлена передусім бурхливим зростанням середньовічних міст, потребами економіки, розвитком грошової системи, торгівлі, удосконаленням сільськогосподарського виробництва, зростанням рівня добробуту населення. Всі ці фактори сприяли тому, що в середньовічному суспільстві інтерес до університету виник у багатьох соціальних прошарках. З іншого боку, виникнувши під впливом суспільства, університети, своєю чергою, почали змінювати й ускладнювати структуру і самого соціуму, впливаючи на розвиток європейської науки, культури та освіти загалом.

Найчастіше перші університети породжували вільнодумців і «порушників спокою», що було пов'язано з їх функціональними особливостями: в їхніх стінах перетиналися інтереси інтелектуалів; імператорської і папської влади; міст, що стрімко розвивалися, тому університети часто поставали самостійними інститутами середньовічної культури, не відмовляючись і від тих привілеїв, які отримували від світської і церковної влади. Поступово в перших університетах склалося особливе космополітичне співтовариство, яке сприяло подальшому розвитку єдиної культурної традиції Європи.

Середньовічний етап розвитку інтернаціональної освіти пов'язаний з широкою автономією університету, незалежністю, інтернаціоналізацією, прогресом, століттям «золотої ізоляції», незважаючи на схоластику, яка панувала в університетському знанні до XIV-XV ст. Формування і функціонування перших університетів допомагало подолати межі національно-традиційних практик, об'єднати в єдиному космополітичному просторі релігію, науку, мистецтво, транслювати знання і культуру новим поколінням. Будучи осередками поширення вільнодумства і еретичних ідей, міської культури і бюргерської опозиції феодализму, університети користувалися церковними бенефіціями, звільненням від податків, військової повинності й багатьма іншими привілеями, які сприяли формуванню таких європейських цінностей, як раціональність, індивідуалізм, світська духовність, демократія і громадянське суспільство.

Підрозділ 2.2 «Розвиток міжнародної освіти у епоху Відродження і Нового часу» логічно продовжує попередній підрозділ, в ньому доведено, що історія розвитку європейської освіти свідчить, що сьогодні в Європі доцільно говорити не стільки про інтернаціоналізацію вищої освіти, скільки про її реінтернаціоналізацію, про повернення до традицій європейської культури. Єдиний європейський культурний простір продовжив формуватися в епоху Відродження і Нового часу великою мірою завдяки комунікації філософів і мислителів.

Показано, що національні держави отримали владу над системою вищої освіти лише в умовах культури суспільства модерну, але й тоді академічній спільноті більшою мірою, ніж іншим професійним групам, було властиве прагнення до інтернаціоналізації. Тому, не дивлячись на формування в XIX-XX ст. національних моделей освіти, національних структур організації освітнього процесу, обмежений характер міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами, універсальний, інтернаціональний характер пізнання та розвитку вищої освіти зберігався як важливий елемент європейської культури Відродження і Нового часу. Сучасний інтеграційний європейський процес, пройшовши послідовно такі стадії, як загальний ринок, валютно-економічний союз, політичну інтеграцію, впритул наблизився до можливості досягнення нової якості в умовах інтеграції культури, освіти і досліджень.

Третій розділ «ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ» присвячено обґрунтуванню принципів національної стратегії інтернаціоналізації у вищій освіті.

У *підрозділі 3.1 «Соціокультурні передумови розвитку інтернаціоналізації освіти в умовах глобалізації»* показано, що ефективна та цілеспрямована стратегія інтернаціоналізації вищої освіти в Україні включає такі основні компоненти: визнання не лише формальної, а й неформальної та інформальної освіти; зміст освіти носить фундаментальний характер, знання є міцними й цілісними, водночас позбавленими будь-якої ідеологічної чи економічної цензури; доступ до освіти рівний, неприпустимі будь-які форми дискримінації та елітаризму; усі учасники інтернаціональних команд дбайливо ставляться до ресурсів, які є обмеженими і розподіляють їх доцільно. Показано, що ефективна освітня політика у галузі інтернаціоналізації передбачає залучення усіх зацікавлених сторін – держави, бізнесу, громадського сектору, міжнародних партнерів. Необхідно забезпечити чіткі й прозорі механізми участі у міжнародних програмах, гарантувати права учасників освітнього процесу на законодавчому рівні. Існує потреба у принципі толерантності, поваги до Іншого як основи будь-якої інтернаціоналізації, у тому числі у сфері вищої освіти.

Продемонстровано, що принципи інтернаціоналізації вищої освіти в Україні включають чітке визначення компетенції державних органів, професійних спільнот, органів студентського самоврядування, громадських організацій, батьківських комітетів тощо. Інтернаціональна освіта забезпечує збереження розмаїття систем освіти та відображає культурну, релігійну та

політичну різноманітність. Уявлення про таку різноманітність як про багатство, яке потребує всілякого збереження й примноження лежить в основі європейської цивілізації, тому особливо актуальне й для України, яка обрала євроінтеграційний шлях.

Обґрунтовано, що інновації у вищій освіті України необхідно впроваджувати опираючись на критичний аналіз міжнародного досвіду. Для цього необхідно, щоб частка викладачів, які мають міжнародний досвід та володіють відповідними компетенціями неухильно зростала. Щоб бути рівноправними та конкурентоздатними, українські університети мають вийти на новий рівень інтеграції науки й освіти, де колишня вузькогалузєва спеціалізація подолана через запровадження міждисциплінарних напрямів підготовки фахівців і проведення досліджень. Сучасна ситуація вимагає від фахівця постійно оновлювати свої знання, що може бути забезпечене лише через міжнародну освіту, оскільки вітчизняні освітні програми, навіть найбільш прогресивні, не встигають так швидко оновлюватися, як це робить глобальне академічне середовище.

У підрозділі 3.2 «Принципи національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в Україні» доведено, що для ефективної інтернаціональної стратегії вищої освіти необхідний перехід від реактивної до проактивної (випереджаючої) моделі функціонування системи вищої освіти. Обґрунтовано принципи глобальних стандартів, міжнародного співробітництва, комерціалізації освіти, політичної доцільності, доступності, культурного різноманіття, лідерства. Показано, що існує небезпека подальшої моральної деградації українського суспільства та української освіти, що проявляється у бюрократизмі, корумпованості, зростанні майнового й інтелектуального розшарування соціуму. Для системи вищої освіти це означає комплексний підхід у підготовці фахівців як для національної економіки, так і для глобального ринку праці.

Доведено, що важливим аспектом удосконалення інтернаціональної освіти є підготовка фахівців для здійснення реформування освіти у напрямі посилення глобальної спроможності й адаптаційного потенціалу до динамічних змін навколишньої дійсності. Такі фахівці здатні не лише адаптуватися до швидкоплинної реальності, а й стати активним суб'єктом її творення в реальному часі. У цьому контексті особливого значення набуває освіта впродовж життя. При цьому важливо уникати будь-яких дискримінацій у доступі до міжнародних програм академічної мобільності за ознакою статі, віку, соціального стану, фінансової забезпеченості тощо. Важливо, щоб інтернаціональна освіта залучала щороку більшу кількість учасників, щоб не було жодних привілеїв чи обмежень для участі в міжнародних наукових і освітніх проектах. Йдеться про заохочення адміністраторів, викладачів і студентів брати участь у найширшому колі міжнародних активностей, при цьому використовуючи набуті знання, уміння та навички у своїй локальній практиці.

Комплексний підхід полягає у посиленні гуманітарної складової в системі української вищої освіти, що має стати важливим чинником

забезпечення прав людини, гуманітарної безпеки в складних й військово-політичних умовах з якими зіштовхнулася Україна, починаючи з 2014 року. Необхідно звертати увагу на фундаментальні природничі, математичні знання, але водночас не залишати осторонь соціально-гуманітарний блок дисциплін – філософію, історію, право, політологію, соціологію, культурологію, вивчення іноземних мов та вільне володіння державною мовою. Тільки за таких умов стратегія інтернаціоналізації вищої освіти буде працювати на розвиток української держави та суспільства. Тому методологічною основою стратегії, на нашу думку, має стати цілісна, ціннісна система, заснована на миролюбстві, толерантності, патріотизмі та здатності брати відповідальність. Загалом процес удосконалення політики інтернаціоналізації вищої освіти має охопити структурне реформування національних систем освіти. Це означає необхідність постійного оновлення освітніх стандартів, зміни освітніх програм, а також інституційних трансформацій.

ВИСНОВКИ

Відповідно до завдань дисертаційного дослідження необхідно зробити такі висновки:

По-перше, проаналізувавши поняття інтернаціоналізації вищої освіти у сучасному загальнонауковому та філософському дискурсі, розкрито філософський вимір інтернаціоналізації освіти, який найбільш повно репрезентований концепцією ейдетичного діалогу французького філософа Е. Левінаса, який розглядав цю проблему в контексті визнання авторитету Іншого та появи почуття відповідальності за нього. Показано, що філософія діалогу викликає радикальні зміни, а введення її в сучасне мислення стає одним з вирішальних чинників відходу від фундаменталізму. Розгляд проблеми освіти в інтернаціональному контексті виявив особливе значення ідеї діалогу, спрямованої проти монологічності й монолітності культури класичної епохи. Культура діалогу ставить головне питання: як правильно зрозуміти Іншого як суб'єкта з власним досвідом, якщо існування і природа цього досвіду не верифіковані. Адже навіть спроба відомого феноменолога німецького філософа Е. Гуссерля об'єднати критерії, верифіковані з розумінням почуттів Іншого, не увінчалася успіхом. Його учень М. Гайдеггер пішов далі і заявив, що кожне особистісне буття вміщує в собі вроджену здатність зрозуміти Іншого. Пізніше Л. Вітгенштайн визначив, що актуалізація такого буття еквівалентно доповнюються словесними виразами. Відповідно, інтерпретуючи філософію як соціальну критику, доведено необхідність звернення до неї з метою обґрунтування інтернаціональної освіти на основі мультикультурного діалогу та комунікації.

По-друге, розглянувши методологічні підходи дослідження інтернаціоналізації вищої освіти, виявлено, що однією з особливостей розвитку методології сучасних філософсько-освітніх досліджень є її трирівнева структура – філософський, загальнонауковий та спеціально-

науковий методологічні рівні. З урахуванням цього, показано загальну картину теоретичного осмислення міжнародної освіти як інтегрованого зусилля представників різних дисциплін і підходів у пошуках оптимальних шляхів вирішення нових пізнавальних завдань. Звісно, уявлення про такі фактори в історії пізнання завжди мало важливе значення, однак сьогодні роль сфери опосередкування предмета дослідження стає все більшою та напряду пов'язується з оптимізацією пізнавального процесу, правильним вибором базових методологічних орієнтирів його реалізації. Ці чинники можуть набувати різноманітного характеру: системного та хаотичного, випадкового та необхідного, динамічного та синергетичного. Вони також можуть розглядатися на різних рівнях теоретичної рефлексії. Показано, що в умовах інформаційного суспільства вони стають спеціальним предметом аналізу з метою вдосконалення соціальних процесів, їх прогнозування, моніторингу та управління, з метою пошуку найбільш оптимального методологічного напряду, в тому числі й у межах розробки таких масштабних соціальних проектів, у якості яких можуть поставати міжнародні освітні проекти.

По-третє, дослідивши витoki міжнародної освіти в епоху Середньовіччя, показано, що сьогодні в Європі доцільно говорити не стільки про інтернаціоналізацію вищої освіти, скільки про її реінтернаціоналізацію, про повернення до традицій середньовічної європейської культури. Єдиний європейський культурний простір сформувався в Середньовіччі під впливом університетської освіти. Доведено, що перший етап розвитку університету пов'язаний з широкою автономією, незалежністю, інтернаціоналізацією, прогресом, насолодою століттям «золотої ізоляції», незважаючи на схоластику, яка панувала в університетському знанні до XIV-XV ст. Доведено, що формування і функціонування перших університетів допомагало подолати вузькі межі національно-традиційних практик, об'єднати в єдиному космополітичному просторі релігію, науку, мистецтво, транслювати знання і культуру новим поколінням. Будучи осередками поширення вільнодумства і еретичних ідей, міської культури і бюргерської опозиції феодализму, університети користувалися церковними бенефіціями, звільненням від податків, військової повинності й багатьма іншими привілеями, які сприяли формуванню таких європейських цінностей, як раціональність, індивідуалізм, світська духовність, демократія і громадянське суспільство.

По-четверте, проаналізувавши розвиток міжнародної освіти у епоху Відродження і Нового часу, продемонстровано що, не дивлячись на формування в XIX-XX ст. національних моделей освіти, національних структур організації освітнього процесу, обмежений характер міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами, універсальний, інтернаціональний характер пізнання та розвитку вищої освіти зберігався як важливий елемент європейської культури. Сучасна парадигма вищої освіти розвивається на підґрунті, закладеному ще у стародавні часи, починаючи з середньовічних університетів, однак саме Новий час став епохою

становлення сучасної освіти. Своєю чергою, європейська вища освіта у XVII-XVIII століттях розвивалась на основі ідей і практик доби Відродження.

По-п'яте, виявивши соціокультурні передумови розвитку інтернаціоналізації освіти в умовах глобалізації, показано, що серед дослідників та експертів немає єдності щодо позитивної або негативної оцінки цього явища. Одні з них позитивно оцінюють глобалізацію, вважаючи її закономірним етапом розвитку цивілізації та шляхом до розвитку всіх народів і щастя людей. А інші перебувають на протилежному полюсі, вважаючи глобалізацію чимось потворним, негативним явищем, яке несе лише біди та нещастя. Обґрунтовано, що глобалізація вміщує в собі як позитивні, так негативні аспекти, де кожний знаходить те, чого він найбільше прагне або остерегається. Показано, що глобалізація як і будь-яке явище має діалектичну природу, тому варто відійти від стандартних, шаблонних визначень цього явища. Для освіти, зокрема вищої освіти, глобалізація постає чинником посилення конкуренції між університетами та цілими регіонами. Якщо раніше (до епохи глобалізації) університети змагалися за найбільш талановитих абітурієнтів, які проживали у регіоні або країні, де розташований сам університет, то у нинішню епоху глобалізації та інформаційної революції університети змагаються за найкращих випускників шкіл з усього світу.

По-шосте, запропонувавши принципи національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, визначено, що провідними мають бути принципи глобальних стандартів, міжнародного співробітництва, комерціалізації освіти, політичної доцільності, доступності, культурного різноманіття, лідерства. Важливим аспектом реалізації нової стратегії інтернаціоналізації вищої освіти є тісний зв'язок освіти та ринку праці, а в цьому випадку «інтернаціонального ринку праці». Глобальна економіка та глобальна конкуренція, які позначають сучасний етап розвитку планетарного суспільства, актуалізують проблему зайнятості та безробіття. У цьому контексті інтернаціональна освіта має зосереджувати фокус уваги на «виробництві» індивідуумів, які здатні не просто знайти місце роботи в економіці майбутнього, а й створити його самостійно. Для цього інтернаціональна освіта має постійно оновлюватися, стимулюючи інноваційні напрями.

Основні положення дисертаційного дослідження викладено в таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Кийков О. Ю. Філософсько-методологічні засади дослідження міжнародної освіти. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць. Гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: «Видавництво «Гілея», 2017. Вип. 119 (4). С.286-289.

2. Кийков О. Ю. Зародження міжнародної освіти в епоху Середньовіччя. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць. Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: «Видавництво «Гілея», 2017. Вип. 121 (6). С.119-123.

3. Кийков О. Ю. Розвиток міжнародної освіти в епоху Відродження і Нового часу. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. №. 70. С. 119-126.

4. Кийков О. Ю. Феномен міжнародної освіти в сучасну епоху глобалізації та інформаційної революції. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць. Гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: «Видавництво «Гілея», 2017. Вип. 125 (10). С. 332-335.

Статті у закордонних фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз:

5. Кийков Алексей Философский анализ феномена межкультурного и интернационального образования. *«Elmi əsərlər. Scientific works»*. 2017. № 1 (28). С. 122-131.

Інші публікації:

6. Кийков О. Ю. Проблема дослідження філософсько-методологічних засад міжнародної освіти. Виклики постколоніалізму: філософія, релігія, освіта: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18 – 19 травня 2017 року). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 32-34.

7. Кийков О. Ю. Развитие интернационального образования в эпоху глобализации. *Materiały VI międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej «Osobowość, Społeczeństwo, Polityka»*. 2017. С. 33-34.

8. Кийков О.Ю. Сучасні проблеми методології дослідження міжнародної освіти. *Освітні ландшафти*. 2018. Вип. 1. С. 29-32.

АНОТАЦІЇ

Кийков О.Ю. Філософська парадигма національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2019.

У дисертації вперше з позиції філософії освіти проаналізоване поняття інтернаціоналізації вищої освіти, під яким розуміється динамічний процес поєднання та взаємопроникнення національних і міжнародних суб'єктів, що забезпечують надання освітніх і дослідницьких послуг. Осердям інтернаціональної освіти є мова як вияв самотності культури.

Відштовхуючись від гайдеггерівської тези, що «...думка дає буттю слово. Мова є дім буття», показано, що реалізація засад інтернаціональної освіти не може обмежуватися вивченням мов різних народностей або до суто академічної мобільності. Вона передбачає перегляд всієї системи освіти в усіх її вимірах: і з точки зору викладання окремих дисциплін, і з точки зору її мультикультурних позицій, адже інтернаціональна освіта відображає ідею інтеграції та різноманітності культур.

Запропоновані принципи національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в Україні, серед яких: глобальних стандартів, міжнародного співробітництва, комерціалізації освіти, політичної доцільності, доступності, культурного різноманіття, лідерства. Виявлені чинники удосконалення національної стратегії інтернаціоналізації: підвищення статусу держави на міжнародній арені, реалізація принципу «м'якої сили», розгортання економіки знань через залучення університетів, забезпечення якості вищої освіти через дотримання міжнародних стандартів, розвиток науко-освітнього потенціалу співробітництва та кооперації, забезпечення культурного різноманіття через впровадження принципу толерантності, прозорості, відсутності культури страху та дискримінації. Обґрунтовано, що стратегія інтернаціоналізації вищої освіти в Україні має включати включає три компоненти: законодавче забезпечення; імплементація політик в освітній процес; налагодження міжкультурної діяльності.

Ключові слова: інтернаціоналізація вищої освіти, національна стратегія, міжнародна освіта, глобалізація, інформаційна революція, комунікація.

Кийков А.Ю. Философская парадигма национальной стратегии интернационализации высшего образования. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.10 - философия образования. - Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2019.

В диссертации впервые с позиции философии образования проанализировано понятие интернационализации высшего образования, под которым понимается динамический процесс объединения и взаимопроникновения национальных и международных организаций, обеспечивающих предоставление образовательных и исследовательских услуг. Сердцевиной интернационального образования является язык как проявление самобытности культуры. Отталкиваясь от хайдеггеровского положения, «... мысль дает бытию слово. Язык есть дом бытия...», показано, что реализация принципов интернационального образования не может ограничиваться изучением языков различных народностей или к чисто академической мобильностью. Она предусматривает пересмотр всей системы образования во всех ее измерениях: и с точки зрения преподавания отдельных дисциплин, и с точки зрения ее мультикультурных позиций, ведь

интернациональное образование отражает идею интеграции и разнообразия культур.

Предложены принципы совершенствования национальной стратегии интернационализации высшего образования в Украине, среди которых: глобальных стандартов, международного сотрудничества, коммерциализации образования, политической целесообразности, доступности, культурного многообразия, лидерства. Выявлены факторы совершенствования национальной стратегии интернационализации: повышение статуса государства на международной арене, реализация принципа «мягкой силы», развертывание экономики знаний через привлечение университетов, обеспечения качества высшего образования через соблюдение международных стандартов, развитие научно-образовательного потенциала сотрудничества и кооперации, обеспечения культурного многообразия путем внедрения принципа толерантности, прозрачности, отсутствия культуры страха и дискриминации. Обосновано, что стратегия интернационализации высшего образования в Украине должна включать три компонента: законодательное обеспечение; имплементация политик в образовательный процесс; налаживание межкультурной деятельности.

Ключевые слова: интернационализация высшего образования, национальная стратегия, международное образование, глобализация, информационная революция, коммуникация.

Kyikov O. Philosophical Paradigm of the National Strategy of Internationalization of Higher Education. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in philosophical sciences by specialty (09.00.10 – philosophy of education).

In the thesis the concept of internationalization of higher education is analyzed for the first time from the position of philosophy of education, which is understood as a dynamic process of combining and interpenetration of national and international organizations providing educational and research services. The language, as a manifestation of the culture identity, is the center of international education. Proceeding from Heidegger's thesis that "... the thought gives a word to the being. The language is the home of the being", it is shown that the implementation of the principles of international education cannot be limited to the study of languages of different nationalities or to purely academic mobility. It envisages a revision of the whole system of education in all its dimensions: both in terms of teaching individual disciplines and in terms of its multicultural positions, since international education reflects the idea of integration and diversity of cultures.

Principles of improvement of the national strategy of higher education internationalization in Ukraine have been proposed, among them: global standards, international cooperation, commercialization of education, political expediency, accessibility, cultural diversity, leadership. The factors of improvement of the national strategy of internationalization have been defined: increase of the state

status in the international arena, implementation of the so-called “soft power” principle, economy of knowledge deployment through involvement of universities, higher education quality assurance through adherence to international standards, development of scientific and educational potential of cooperation and collaboration, ensuring cultural diversity through implementation of the principle of tolerance, transparency, absence of the culture of fear and discrimination. It is justified that the strategy of internationalization of higher education in Ukraine should include three interconnected components: legislative provision; implementation of policies in the educational process; establish intercultural activities.

The social and cultural background of internationalization of education development under the conditions of globalization has been analyzed. It is defined, that the tendencies of intercultural and international education development have been stimulated to evolve with the spread of globalization and theories of multiculturalism. This idea itself is not something completely new for both Ukraine and for the world as a whole. However, the challenges of modern times are particularly pressing to raise the issue of the need to educate a multicultural person and to find new forms of intercultural communication. It is education that becomes a powerful lever of influence on the development of favorable conditions for intercultural relations harmonization and formation of a culture of tolerance.

Development of international education in the Renaissance and the New Age is analyzed. It has been demonstrated, that in the 19th and 20th centuries despite formation of national patterns of education, national structures of the educational process organization, limited nature of international relations between higher educational institutions, the universal, international character of perception and development of higher education was preserved as an important element of European culture. The modern paradigm of higher education is developing on the foundation which was laid in ancient times, starting with medieval universities, but it was the New Age that became the era of the modern education formation. In turn, European higher education in the 17th-18th centuries developed on the basis of the ideas and practices of the Renaissance.

Improvement of national internationalization of higher education in Ukraine should be based on a clear definition of the competence of state bodies, professional communities, student self-government bodies, public organizations, parent committees, etc. International education should ensure the diversity of education systems and reflect cultural, religious and political diversity. The idea of such a diversity as a wealth that needs all possible preservation and multiplication lies at the heart of European civilization, and therefore it is especially relevant for Ukraine, which has chosen the European integration path.

It has been shown that the processes of internationalization of higher education raised a number of questions regarding the educational systems openness, transparency and comparability of diplomas about higher education. Having this in mind, it is necessary to encourage development and updating of standards and recommendations for national education systems convergence, the

ultimate goal of which is to build a transparent space of higher education and science both on the European continent and globally. Important aspects of international co-operation in the context of multidisciplinary learning are laid out in the principle of academic mobility, which in turn is a condition for the quality of higher education and free access to labor markets.

Innovation in higher education in Ukraine should be based on international experience. To do this, the number of teachers who have international experience and corresponding competencies must grow steadily. Even the best strategy will remain unfulfilled without necessary human resources. To be interesting to our European and global partners, Ukrainian universities have to enter a new level of integration of science and education, where the former narrow-branch specialization must be overcome through the introduction of interdisciplinary training and research. The current situation requires a specialist to constantly update own knowledge, which can only be ensured through international education, since domestic educational programs, even the most progressive, cannot update as quickly as the global academic environment does.

Key words: internationalization of higher education, national strategy, international education, globalization, information revolution, communication.